

ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΕΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΑΣ ;

Διαβάζω ή ακούω στα μέσα μαζικής ενημέρωσης πολλές απόψεις οι οποίες, με αφορμή το σοβαρό δυστύχημα στα Τέμπη, δικαιολογημένα εξαπολύουν μύδρους ενάντια στο “πελατειακό κράτος” και προτείνουν τη βελτίωση των δημόσιων πολιτικών που αφορούν τη δημόσια διοίκηση και γενικότερα το κράτος μας: Να εφαρμοστεί η αξιοκρατία στις προσλήψεις και την εξέλιξη του προσωπικού των δημοσίων φορέων, να βελτιωθεί η οργάνωση και οι λειτουργίες τους και να επιταχυνθεί η ψηφιοποίησή τους, να συντηρηθούν οι διαδικασίες υλοποίησης των έργων και των προγραμμάτων, αλλά με διατήρηση της διαφάνειας και να αξιοποιηθεί η τεχνογνωσία των ξένων εμπειρογνομόνων, ώστε να γίνουμε ένα ευρωπαϊκό κράτος.

Εκτιμώ όμως ότι οι μεν μύδροι απλώς εκτονώνουν την οργή των πολιτών, οι δε προτάσεις, παρά την καλοπροαίρετη διάθεση όσων τις διατυπώνουν, τελικά είναι “ευχές” που επαναλαμβάνονται συνήθως μετά από μεγάλες φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, αλλά δεν έχουν σοβαρές ελπίδες να εφαρμοστούν εάν δεν ληφθεί υπόψη η “αχίλλειος πτέρνα” του πολιτικού συστήματός μας, όπως αυτή αναδεικνύεται από την εμπειρία της Μεταπολίτευσης.

Η “αχίλλειος πτέρνα” είναι το γεγονός ότι η πρόβλεψη και ο προγραμματισμός δεν αποτελούν δεξιότητες εν επαρκεία και συγκριτικά πλεονεκτήματα της φυλής μας, τουλάχιστον εντός του εθνικού χώρου. Οι εκάστοτε υπουργοί επιδιώκουν “γρήγορες νίκες” (quick wins), γιατί οι μεσο-μακροπρόθεσμες μεταρρυθμίσεις τους έχουν ορατά αποτελέσματα σε επόμενη περίοδο ή γιατί αυτοί που θα τους διαδεχθούν θα τις ανατρέψουν ή θα τις βάλουν στο “χρονοντούλαπο”. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη δεκαετία του '90, όταν πρότεινα σε ένα φίλο υπουργό μια δράση που απαιτούσε χρονική διάρκεια που υπερέβαινε τη κυβερνητική θητεία, μου είπε «Παναγιώτη θέλω προτάσεις που υλοποιούνται όσο θα είμαι υπουργός».

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο που όλες οι εφαρμοσθείσες σημαντικές διοικητικές μεταρρυθμίσεις της Μεταπολίτευσης νομοθετήθηκαν στο πρώτο εξάμηνο της αντίστοιχης κυβερνητικής θητείας: Ίδρυση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης το 1994, ΑΣΕΠ το 1994, Πρόγραμμα “Ι.Καποδίστριας” και Συνήγορος του Πολίτη το 1997, “Καλλικράτης” και “Διαύγεια” το 2010.¹

Παράλληλα, είναι γνωστές οι “Οδύσσειες” των μεγάλων έργων ΤΠΕ:

- Κεντρικό Ενιαίο Σύστημα Δημοσιονομικής Πολιτικής (Gov-ERP)
- Σύστημα Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού (HRMS)

---

¹ Βλέπε «Η Μεταρρυθμιστική Τεχνική μέσα από την Ιστορική Εξέλιξη των Διοικητικών Μεταρρυθμίσεων στο πεδίο της Αποκέντρωσης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα (1975 – 2020)», σελ. 149, <https://www.metarithmisi.gr/content/metarruthmistike-tekhnikhe-mesa-apo-ten-istorike-exelixe-ton-dioiketikon-metarruthmiseon>

- Σύστημα Διαχείρισης Σχέσεων με Πολίτες (CiRMS)
- Εθνική Πύλη για την Κωδικοποίηση και Αναμόρφωση της Ελληνικής Νομοθεσίας.

Ο σχεδιασμός των έργων αυτών ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 2010 ή/και νωρίτερα, αλλά αρχίζουν να υλοποιούνται μόλις τα τελευταία χρόνια.

Άλλωστε η ανάγκη των πολιτικών μας για “γρήγορες νίκες” συνδέεται με την εύλογη στο δημοκρατικό μας σύστημα επιθυμία της επανεκλογής τους. Επομένως τις σημαντικές μεταρρυθμίσεις, τις σοβαρές τεχνικές υποδομές και τις ριζικές βελτιώσεις των δημόσιων πολιτικών, που απαιτούν μεγάλο χρονικό διάστημα εφαρμογής, δεν τις εντοπίζει εύκολα το “ραντάρ” του εκλογικού κύκλου. Οι σχετικές εξαιρέσεις συνδέονται με υπερεθνικές δεσμεύσεις (π.χ. τις Οδηγίες και τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ε.Ε.) ή εξαιρετικές πολιτικές προσωπικότητες με αίσθηση αποστολής, που συνήθως δεν επανεκλέγονται.

Μετά ταύτα το εύλογο ερώτημα είναι «Ποιά είναι η αντικειμενική συνθήκη που θα οδηγήσει το πολιτικό σύστημά μας να αρχίσει να σχεδιάζει και μεσο-μακροπρόθεσμα»; Ιδιαίτερα μάλιστα όταν αρχίζουν να ηχούν τα “καμπανάκια” των μεγάλων συγκεντρώσεων διαμαρτυρίας των πολιτών και των πολιτικών δημοσκοπήσεων.

Για να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό πρέπει να βρούμε πώς και πότε θα νιώσει το πολιτικό σύστημά μας ότι μόνον οι “γρήγορες νίκες” δεν αρκούν και ότι τα μεσο-μακροπρόθεσμα προγράμματα έχουν πολιτικό όφελος, έστω και εάν αυτό κατανέμεται σε διαδοχικές και διαφορετικές κυβερνήσεις.

Για παράδειγμα, εάν μια τραγωδία και η αντιμετώπισή της τόσο από την κυβέρνηση όσο και από την αντιπολίτευση απογοητεύει τους πολίτες και μειώνεται η εμπιστοσύνη τους σε όλα τα κόμματα που έχουν κυβερνητική θητεία, ενισχύοντας τα αντισυστημικά κόμματα, υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο να συμφωνήσουν και να θέσουν σε διακομματική ή υπερκομματική βάση την μεσο-μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση ορισμένων σοβαρών ζητημάτων, όπως είναι το δημογραφικό πρόβλημα, το υγειονομικό σύστημα, η συντήρηση των κρίσιμων υποδομών της χώρας,² η ενίσχυση της πολιτικής προστασίας και η αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Η πολιτική συμπεριφορά των κυβερνητικών κομμάτων (δηλαδή αυτών που έχουν κυβερνητική θητεία ή/και κυβερνητική προσδοκία) στα ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής και της αμυντικής θωράκισης της χώρας μας θα μπορούσε να αποτελέσει ένα χρήσιμο οδηγό.

---

² Βλ. ΠΔ 39/2011: Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/114/EK του Συμβουλίου της 08-12-2008 σχετικά με τον προσδιορισμό και τον χαρακτηρισμό των ευρωπαϊκών υποδομών ζωτικής σημασίας και σχετικά με την αξιολόγηση της ανάγκης βελτίωσης της προστασίας τους (EEL 345/2008).

Εάν το πολιτικό σύστημά μας ανοίξει ένα “παράθυρο” προς μια μεσομακροπρόθεσμη κουλτούρα στα σημαντικά ζητήματα και διαπιστώσει ότι έχει πολιτικό όφελος, εφόσον οι κανόνες ισχύσουν χωρίς παρεκκλίσεις για όλα τα κόμματα, μπορεί να κάνει άλλο ένα βήμα: Να αποδεχθεί ότι και η ελληνική δημόσια διοίκηση μπορεί να μοιάσει με την ευρωπαϊκή, δηλαδή να αποκτήσει ανεξάρτητη, αξιοκρατική και ικανή φυσική ηγεσία που διασφαλίζει αποτελεσματικό δημόσιο μανάτζμεντ, διοικητική συνέχεια και θεσμική μνήμη.

Θυμάμαι τη διευθύντρια του γραφείου ενός φίλου υπουργού, όταν θέσπισα ένα σύστημα αντικειμενικών κανόνων στην επιλογή των σπουδαστών που κατάρτιζε επαγγελματικά ο Οργανισμός που διοικούσα, σύστημα που εμπόδιζε να επιλέγονται με βάση τα τηλεφωνήματα ή τα χαρτάκια των υπουργών. Μου δήλωσε ότι εάν μάθει ότι το σύστημα εφαρμόζεται από όλους θα τη γλυτώσω, αλλά εάν έχει “τρύπες” και κάποια γραφεία υπουργών καταφέρουν να διατρήσουν το σύστημα θα πρέπει να εξαφανιστώ.

Κλασσικό ανάλογο παράδειγμα είναι το σύστημα επιλογής προσωπικού μέσω ΑΣΕΠ. Πολλοί βουλευτές το αντιμετώπισαν στην αρχή αρνητικά ή με επιφυλακτικότητα, ενώ στη συνέχεια το αποδέχτηκαν και καταπολεμούσαν τις “τρύπες” του συστήματος.

Είναι αναγκαίο να βρούμε τέτοιες πολιτικές συμφωνίες και διοικητικές μεταρρυθμίσεις που υπερβαίνουν τις “πελατειακές” σχέσεις, αλλά θα συμφέρουν οριζόντια τα κυβερνητικά κόμματα. Αλλιώς, μόνο με μύδρους και με “ευχές”, όσο ορθολογικές και να είναι αυτές, δεν μπορούμε να ελπίζουμε.